

С Т А Н О В И Щ Е

ОТ

Доц. д.пс.н. Иван Стоянов Александров,

Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов” – Варна

По отношение заповед на ректора на ВСУ „Черноризец Храбър” № 721 от 05.04.2018 г. за включване в Научно жури за защита на дисертационен труд на **Лайля Абжановна Утениязова** по професионално направление 3.2 „Психология“, докторска програма „Педагогическа и възрастова психология“ с тема на дисертационния труд „Психокорекция на личностни и поведенчески промени при юноши в условия на социално стресиране”.

1. Актуалност

Лайля Утениязова разработва актуален проблем идващ от необходимостта за практическо приложение на психологическото знание. В много случаи науката психология и професията на психотерапевта са доста разединени и не ползват своите положителни страни. Това обикновено води до малко на брой и откъснати самостоятелни изследвания, свързани с ефективност и ефикасност на определен практически модел за психологическа работа.

Независимо от тези факти измерванията свързани с практическата психотерапевтична и консултативна работа набират все по-голяма популярност. Почти всички видове психотерапевтични школи и направления минават т.н. „вътрешен одит”, т.е. правят си самите те измервания на ефективността и ефикасността си. Тези тенденции, най-вероятно са свързани с развитието на различни нива на йерархия и структурирането на психотерапевтичната работа.

Съществуват и не голям брой независими изследвания, които на базата на сравнително обширни мета анализи извеждат тенденции по отношение успеха на психологичната помощ.

По-малките по обем изследвания също имат своето важно място в насоките на разработване и откриване на инструменти за скрининг на определена психична проблематика. На разработването на батерии от тестове и методики за улавяне на динамиката на промяната в хода на психотерапевтичната работа, както и методики оценяващи ефективността.

В този ред на мисли, дисертационното изследване има своето актуално място и приноси моменти.

2. Характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд е представен в обем от 172 страници, структуриран в увод, изложение в три глави, заключение и списък на използваната литература. Текстът съдържа 2 таблици и 9 фигури.

Списъкът на използваната литература включва 119 източника, от които 104 на кирилица и 15 английски език. В края на всяка глава са представени изводи, релевантни на целта на дисертационния труд и заложените хипотези.

В първа глава адекватно са разгледани особеностите на психичното развитие и преживяването на стрес в юношеството. Обърнато е внимание на психологичните особености на юношите, емоционалните им промени и промените във взаимоотношенията с другите. Разгледана е и възрастовата специфика на уязвимостта към стрес при юношите. Дефинирано е за рамките на изследването понятието стрес, обърнато е внимание на така наречените социално-информационни стресори, процесите на социализация и личностните промени характерни за периода.

Във втора глава се разглеждат стратегиите за психологическа помощ при юноши в условия на социално-информационен стрес. Акцентираща се върху социално-психологическия тренинг, фокусираната върху решенията терапия, семейната психотерапия и консултиране, метода на така наречената патогенетичната психологическа корекция и кататимно-имагинативния метод.

В трета глава са представени основните моменти от изследователската процедура и емпиричното изследване.

Целта на изследването е формулирана адекватно и е свързана с темата и основната насока на дисертационния труд. Задачите са оформени и съобразени с подпомагането на осъществяването на целта на изследването.

Представените данни са обработени с адекватни на скалираните величини и разпределенията статистически методи.

Емпиричното изследване е проведено в три етапа:

- Проучване влиянието на социално-информационния стрес върху юношите.
- Терапевтична интервенция с цел психокорекция.
- Повторно проведено измерване.

Резултатите са в две основни насоки - първата свързана с диагностиката на конституционално-психотипологичните особености на юношите, а втората с анализа на ефективността на оказването на конституционално-ориентирана психологична помощ.

3. Препоръки към дисертационното изследване.

Към дисертационния труд имам следните препоръки (те са за подобряване на бъдещите научни изследвания на докторанта в засегнатата от него актуална проблематика):

- Желателно е при обзорите на бъдещи изследвания да бъдат включени повече източници от последните години публикувани в реферирани издания и издания с импакт фактор.
- Основни признаци за научната речева характеристика са целенасочеността и прагматичността. Ето защо, емоционалните езикови елементи не притежават особено значение за научните произведения. Бих препоръчал в бъдещи научни разработки включването само на точни, получени в резултат на продължителни наблюдения и научни експерименти сведения и факти.
- Би следвало да се дефинират по-добре специфичните за клиничната психология понятия - диагностичен метод, клиничен тест, акцентуация, психопатология и норма, личностна декомпенсация.

Направените препоръки не променят положителната ми оценка за дисертационния труд и неговата значимост от гледна точка на научно-приложните приноси, които има. Те са посочени, за да подпомогнат докторанта да усъвършенства в бъдещи научни трудове научния апарат и начина на представяне на резултатите от емпиричните изследвания.

4. Научни и научно-приложни приноси.

Цялостно дисертационният труд дава основание за формулиране на приноси в следните насоки:

Апробация на комплекс от тестове, предназначени за осъществяване на психологичен анализ за идентифициране на поведенческата динамика на изследваните лица.

Апробация на конституционално-ориентирани психокорекционни и психотерапевтични методи за работа с юноши, намиращи се в условия на социално-информационен стрес.

Прилагане на конституционално-ориентирана психологическа помощ на подрастващите в условия на социално-информационен стрес.

Авторефератът отразява изцяло съдържанието на дисертационния труд. Основните части от дисертационния труд са представени в публикации под формата на статии и доклади от конференции.

5. Заключение

Лайля Утениязова е развиващ се в научното поприще практик. Дисертационният труд показва в достатъчна степен научно-изследователската и психологично-практическа дейност, в която тя се развива.

Представената дисертация представлява актуално изследване в значима област на психологическото познание. Цялостната структура и приносните моменти в изследването ми дават основание да препоръчам на уважаемите членове на Научното жури, при успешна защита, да гласуват за присъждането на образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 3.2. Психология (Педагогическа и възрастова психология) на Лайля Абжановна Утениязова.

Варна

23.04. 2018 г.

Изготвил становището:

Доц. д.пс.н. Иван Александров